

MÓRA F E R E N C

ÍRTA: SEBESTYÉN KÁROLY

1879—1934. Aki ezt a két évszámot olvassa, amely Móra Ferenc élettartamát határolja, megdöbbenve és egyúttal csodálkozva kérdezi: lehetséges az, hogy a költő csak 55 évet élt? Úgy látjuk őt magunk előtt, mint megrokkant öreget, galambősz hajjal, meghajtott fejjel, okos barna szemével, amint látta már a közelgő halált és érezte a Nincs borzalmát. Hát ilyen korán összeomlott ez a fáradt, kihasznált test? És ismét utolsó hónapjaira gondolunk: már félévvel ezelőtt tudtuk, hogy halálra van szánva, hogy az alattomos kórral szemben, amely bensőjét marcangolta, az orvosok tehetetlenek; hogy az operáció, amelynek alávetette magát, hiábavaló volt s csak arra jó, hogy a nagybeteg előtt valami halvány reménysugarat csillogtasson meg. Es pokoli kínjai közt is állandóan dolgozott, haláláig kezében tartotta a tollat. Utolsó cikkei, amelyeket olvastunk tőle, éppen olyan frissek és derűsek voltak, éppen olyan fiatalosak és erőteljesek, mint fiatalkori írásai. *In articulo mortis* is olyan volt, mint legjobb, legküzdelmesebb, legharciasabb éveiben: egyszerű és jóságos, őszinte és jellemes, az aranyos humor meleg sugaraitól megvilágítva. Ki próbálta, ki merészelt volna a test és a lélek kölcsönhatását kutatni, mikor közvetlenül a halál előtt a költő életörömről és az életerőről zeng vidám dalokat?...

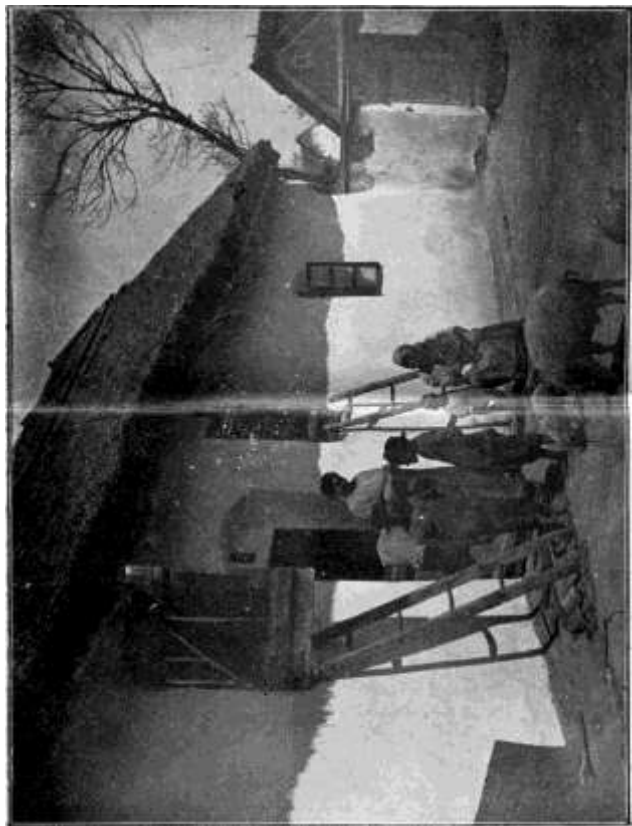
Némely olvasónk talán furcsállani fogja, hogy oly hosszan időzünk egy oly ember testi fájdalmainál, aki életében a tiszta szellemisség megtestesülése volt. Eljárásunk magyarázata és mentsége az az egyedülálló viszony, amely Móra Ferenc és mi köztünk fennállt. „Mi” alatt nemcsak barátainak szűkebb körét értem, a szerkesztőségi kollégákat, meg a hivataltartókat, hanem az egész magyar olvasóközönseget. Amint betegségének híre elterjedt, minden olvasni-tudó magyar — tekintet nélkül életsorsára, pártállására, világnézetére vagy vallására — úgy érezte, hogy szerencsétlenség közeleg. Hogy egy közeli rokonunkat, nem vér, de lélek szerint valót, nagy veszély fenyegeti, hogy keserű gyászra lehetünk elkészülve. Móra Ferenc nekünk nemcsak nagy mesemondó volt, nemcsak tisztalátású és bölcs publicista, nemcsak a magyar nyelv utolérhetetlen mestere, nemcsak európai hírű tudós, hanem az, ami mindezeknél is több: barát, tanácsadó, örömhírnök, a tiszta örömeinek kifogyhatatlan forrása.

Irodalmunkban sohasem hallottunk ilyen, ennyire bensőséges kapcsolatról író és olvasó között. Mikor Mikszáth novelláiban a saját gyermekeiről mesélt, persze, meg voltunk hatva, de egyúttal egy kissé kényelmetlenül éreztük magunkat: furcsállottuk, hogy a nagy regénjáró a gyermekszoba örömeit és szenvedéseit a nyilvánosság elé viszi. Móra Ferencnek szabad volt feleségről, gyerekekről, unokáról akármit elmondani, amit csak akart. Senkisésem botránkozott meg rajta. Ellenkezőleg, természetesnek találtuk,

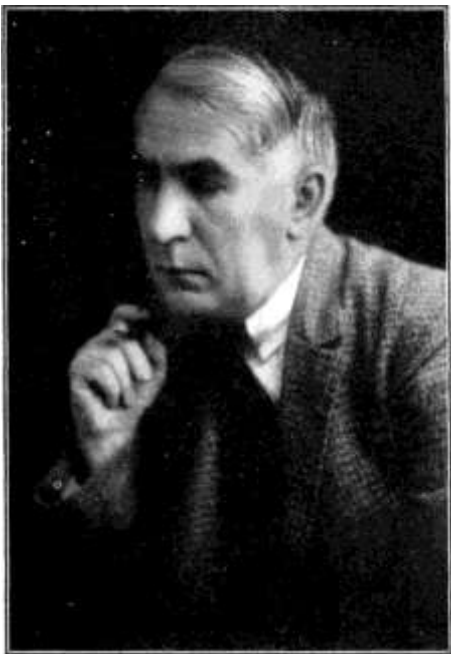
hogy mindent nyíltan kimondott, ami a családi körben történt. Az ő személye által az övéi is a mi szeretett, kedves, féltő gonddal óvott rokonainkká lettek.

Mi volt az oka annak, hogy Móra Ferenc olvasóit oly erősen tudta magához láncolni? Elsősorban is jelleme őszintesége, becsületesége, nemes tisztasága. A költő sikereit elsősorban az embernek köszönhette. Úgy beszélt, amint írt. Úgy írt, amint beszélt. Bizalmas, baráti körben nyíltszívű, szeretetreméltó volt; a legkifogástalanabb modort tanúsította, a férfiakkal szemben férfiasan szerény, közlékeny; a nőkkel szemben elragadóan lovagias volt, amiben nyoma sem volt a betanultságnak, merevségnek vagy affektáltságnak. A nagy közönség előtt is ugyanezeket mutatta. Sohasem tagadta meg szívét. Sem hatalom, sem terror, sem a gyakran változó népszerű irányok nem tudták őt visszatartani attól, hogy ki ne mondja az igazságot, az egész igazságot, amely a szívét nyomta.

De a meggyőződéses, liberálisan gondolkodó, bátran harcoló férfi művész is volt, és pedig a legnagyobbaknak egyike a magyar írásművészet terén. Evvel a művészettel megnyerte azokat is, akik gondolatvilágának minémiségét nem tudták, vagy nem akarták egészen felfogni, sőt saját világfelfogásuk értelmében hevesen harcoltak ellene. Nem voltak ellenségei. Midőn a Kisfaludy-Társaság koszorúját nyújtotta neki, midőn Magyarországnak ez a legelőkelebb irodalmi egyesülése őt három évvel ezelőtt tag-

Móra Ferenc

jául választotta, olyanok is szavaztak mellette, akik Móra Ferenc táborából való más pályázók elől évtizedeken keresztül következetesen elzárkóztak. Az elismerés az embernek, de még inkább a művésznek szólt. A nagyjelentőségű stílusművésznek, aki a magyar nyelv nemes anyagából elpusztíthatatlan remekműveket formált, aki elleste a néptől legszebb dalait, legtalálhatóbb mondásait, veleszületett böseségét, akinek a paraszt nehezen nyíló lelke örömet nyilatkozott meg; aki mindenki másnál jobban értette, hogyan kell felfedezni a primitív ember kemény burka alatt a jóság, a megértés, a röghöz való ragaszkodás kincseit, mint ahogy értette, hogy hogyan kell a kemény, hallgatólag földkéreg titkait megfejteni és az ősidők csodálatos emlékeit napvilágra hozni. Ezt a két, látszólag oly különböző és lényegében mégis rokon munkát a tudós éles tekintetével és a költő zseniális intuíciójával végezte. Amit alkotott, az tudományosan megalapozott és egyúttal prófétai látással meglátott volt. Semmi sem volt előtte idegenszerűbb és gyűlöletesebb, mint a könnyűvérű dilettantizmus, legfeljebb még valami: a felfuvalkodott könyvmoly nevetséges fontoskodása és száraz pedantériája.

Nem, Móra Ferenc egész életén át olvasott, tanult, tovább képezte magát, de nem akart száraz szaktudós lenni. Ettől megóvta őt életbölcseége, ragyogó intellektusa, aranyos humora. Rája is ráillenek azok a szép szavak, amelyekkel Homeros Mestort, a görög királyok közt a legidősebbet jellemezte: „Ajkairól méznél édesebben folyt a szó.” Okos és tanulságos

volt a szava, ha a felnőttekhez fordult; gyermekdeden egyszerű, tiszta, mint a forrás és a napfény, ha Móra kedvenceit, a gyermekeket akarta mulattatni, tanítani és nevelni. „Lelke mélyenérző, tiszta és naiv; naiv annyiban, hogy őt kicsinységek is érdeklik és szíve minden benyomás számára nyitva áll,” írja róla egyik vezető esztétikusunk, Voinovich Géza.

Termesztésen jó adag naivság kell hozzá, hogy az ember magát annyira fenntartás nélkül adja át művészetének, hogy annyira feloldódjék hivatásában, mint ezt Móra Ferenc tette. Csak ilyen maradéknélküli odaadás képes elpusztíthatatlan remekműveket teremteni. És mi ki merjük mondani ebben a pillanatban, amikor Móra Ferenc halála hírért vesszük, amikor nem érezzük képesnek magunkat arra, hogy az elköltözöttről nyugodt tárgyilagossággal ítéljünk, amikor a megrázkódtatástól, fájdalomtól és gyásztól a tollunk felmondja a szolgálatot, ki merjük mondani, hogy Móra Ferenc, a költő, az újságíró, a kutató, örökérvényűt alkotott. Megszerezte a jogát arra, hogy nemzeti Pantheonunkban díszhelyen álljon. Az „Ének a búzamezőkről” a magyar költészet örökbecsű dalai közé tartozik. Regényei a magyar elbeszélő irodalom legjobbjai. Változatlanul, híven őrizzük meg emlékét az ő halhatatlan részének, izzó hazaszeretetének, a magyar nép iránti forró szerelmének, humanizmusának, amely az egész emberiséget eszményi öleléssel ölelte át, aranyos kedélyének, felüdítő és felfrissítő humorának.

Ravatalánál gyászol a mélyen lesújtott feleség, a gyermek és az unoka, akiket írásaival oly közel hozott hozzánk; Szeged városa, amelynek kincseit becsülettel megőrizte és hatalmasan megszorította s amelynek hírét világszerte elterjesztette. Velük gyászol az egész magyar nép. Sírjánál a sokat használt frázis élő valósággá és igazsággá válik: az elköltözött után kunyhókban és palotákban a hála, a kegyelet, a szeretet könnyeit sírják.

(Pester Lloyd, 1934 febr. 11.)